

II.1. КАЧЕСТВО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ

1. Мрежа за контрол на качеството на атмосферния въздух на територията на РИОСВ – Плевен като част от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) – подсистема “въздух”.

В рамките на националната система за мониторинг на околната среда, на територията, контролирана от РИОСВ – Плевен (области Плевен и Ловеч) са разположени 3 стационарни автоматични станции за измерване на показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух (КАВ):

- Автоматична станция Плевен (градски фонов пункт)
- Автоматична станция Никопол (градски фонов пункт)
- Автоматична станция Ловеч (градски фонов/транспортно ориентиран пункт)

Всички станции са оборудвани със стандартен набор метеорологични показатели (СНМП), в това число: посока и скорост на вятъра, температура, налягане и сила на слънчевото греене.

Автоматичната измервателна станция в гр. Плевен (АИС - Плевен) е в действие от 2008 г. От 29.06.2016 г. измерителният пункт се намира на ул. „Патриарх Евтимий” № 3 (в двора на НУ „Патриарх Евтимий”) и е класифициран като градски фонов пункт, резултатите от който са представителни за централната градска част на гр. Плевен. Станцията измерва основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух, съгласно чл. 4, ал. 1 от Закона за чистотата на атмосферния въздух, в това число: фини прахови частици с размер до 10 микрона (ФПЧ_{10}), серен диоксид (SO_2), азотни оксиди (NO , NO_2), въглероден оксид (CO), бензен (бензол) (C_6H_6), полициклични ароматни въглеводороди (ПАВ). Допълнително станцията измерва още два показателя: толуен (C_7H_8) и параксилен (C_8H_{10}).

Автоматичната станция в гр. Никопол е изградена в края на 2002 г. по проект ФАР-ТГС-99 и е част от Съвместна Българо – Румънска система за мониторинг на качеството на атмосферния въздух в граничния регион по Долен Дунав. Станцията е разположена в сградата на Община Никопол. Данни в реално време се предоставят на РИОСВ – Плевен и ИАОС – София, както и на обществеността на гр. Никопол – чрез визуализация на електронно табло (дисплей) с публичен достъп.

От основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух, станцията измерва: фини прахови частици до 10 μm (ФПЧ_{10}); серен диоксид (SO_2); азотни оксиди (NO_x : NO_2 , NO); въглероден оксид (CO); озон (O_3). В системата се контролира и допълнителен замърсител амониак (NH_3).

Автоматичната станция в гр. Ловеч работи от началото на 2009 г. Контролира показател: фини прахови частици до 10 μm (ФПЧ_{10}). Станцията е оборудвана със стандартен набор метеорологични показатели (СНМП), в това число: посока и скорост на вятъра, температура, налягане и сила на слънчевото греене.

Мобилната автоматична станция (МАС) на Регионална Лаборатория – Плевен, с обхват на дейност Район за оценка и управление на КАВ – Северен Дунавски. През 2023 г. със станцията бяха проведени индикативни измервания на територията на гр. Летница.

2. Качество на атмосферния въздух – състояние и тенденции

Състоянието на качеството на атмосферния въздух (КАВ) се оценява чрез анализ на получените от пунктовете за мониторинг данни и сравнение на измерените концентрации за контролираните замърсители с нормите да КАВ, установени с нормативни актове (национални и на ЕС).

Видовете норми за КАВ за контролираните от РИОСВ - Плевен замърсители и пунктовете, в които са измерени наднормени концентрации, са показани в следващите две таблици.

Използвани са следните символи и съкращения:

- ✓ – показателят се измерва
- “-“ – няма норма
- ПС – пределна стойност
- СЧН – средночасова норма за опазване на човешкото здраве
- ПДКм.е. пределно допустима концентрация (максимална еднократна)
- СДН – средноденонощна норма за опазване на човешкото здраве
- СГН – средногодишна норма за опазване на човешкото здраве
- КЦН – краткосрочна целева норма за опазване на човешкото здраве
- “*” – максималната осемчасова средна стойност в рамките на едно денонощие

Таблица 1

Видове норми за КАВ и условия за прилагането им

Пределно допустими норми	Период на осредняване	Концентрация	Условия за приложение
Серен диоксид			
СЧН	1 час	350 µg/m ³	Да не бъде превишавана повече от 24 пъти в рамките на една календарна година (КГ)
СДН	24 часа	125 µg/m ³	Да не бъде превишавана повече от 3 пъти в рамките на една календарна година
Азотен диоксид			
СЧН	1 час	200 µg/m ³	Да не бъде превишавана повече от 18 пъти в рамките на една календарна година
СГН	1 година	40 µg/m ³	
ФПЧ10			
СДН	24 часа	50 µg/m ³	Да не бъде превишавана повече от 35 пъти в рамките на една календарна година
СГН	1 година	40 µg/m ³	
Озон			
КЦН	8 часа*	120 µg/m ³	Да не се превишава в повече от 25 дни на календарна година, осреднено за 3 години
Въглероден оксид			
Норма за опазване на човешкото здраве	8 часа*	10 mg/m ³	
ПАВ			
СГН	1 година	1 ng/m ³	Целева норма за общо съдържание на замърсителя, осреднено за една година
Бензен			
СГН	1 година	5 µg/m ³	
Амоняк			
СЧН	1 час	250 µg/m ³ (0.25 mg/m ³)	
СДН	24 часа	100 µg/m ³ (0.10 mg/m ³)	

Таблица 2

**Измервани замърсители и установени превишения на нормите за КАВ,
по пунктове за 2023 г.**

Замърсител	ФПЧ10	Pb аерозол	SO ₂	NO ₂	CO	H ₂ S	Бензен	NH ₃	ПАВ	As аерозол	Cd аерозол	Ni	ФПЧ2.5	NO	O ₃	Толуен	Параксилген
<i>1</i>	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Общ брой пунктове, в които се измерва замърсителя В т.число:	3	0	2	2	2	0	1	1	1	0	0	0	0	2	1	1	1
1. Пункт в гр. Плевен	✓		✓	✓	✓		✓		✓					✓		✓	✓
2. Пункт в гр. Никопол	✓		✓	✓	✓			✓						✓	✓		
3. Пункт в гр. Ловеч																	
Брой пунктове с концентрация <u>над СЧН</u> или ПДК м.е.	0		0	0	-		-	0	-					-	-	-	-
Брой пунктове с концентрация <u>над СДН</u> , в т.число:	1		0	-	0*		-	0	-					-	0*	-	-
1. Пункт в гр. Плевен																	
2. Пункт в гр. Никопол	✓																
3. Пункт в гр. Ловеч																	
Брой пунктове с концентрация <u>над СГН</u> , в т.число:	0		-	0	-		0	-	0					-	-	-	-
1. Пункт в гр. Плевен																	
2. Пункт в гр. Никопол																	
3. Пункт в гр. Ловеч																	

Оценката на данните за 2023 г. показва, че концентрациите на основните показатели за КАВ са под установените норми за опазване на човешкото здраве, с изключение на превишената средноденонощна норма (СДН) по показател фини прахови частици до 10 µm (ФПЧ₁₀) в град Никопол.

През 2023 г. в Плевен са регистрирани 19 бр. денонощия с превишена СДН, в Ловеч е регистрирано 1 превишение, в Никопол - 49 бр. Изискването средноденонощната норма (СДН 50 µg/m³) да не бъде превишавана през повече от 35 денонощия в рамките на една календарна година, не е спазено единствено за гр. Никопол.

В гр. Плевен за трета година, а в гр. Ловеч за шеста поредна година е постигнато спазване на средноденонощната норма (СДН) за ФПЧ₁₀ в годишен аспект.

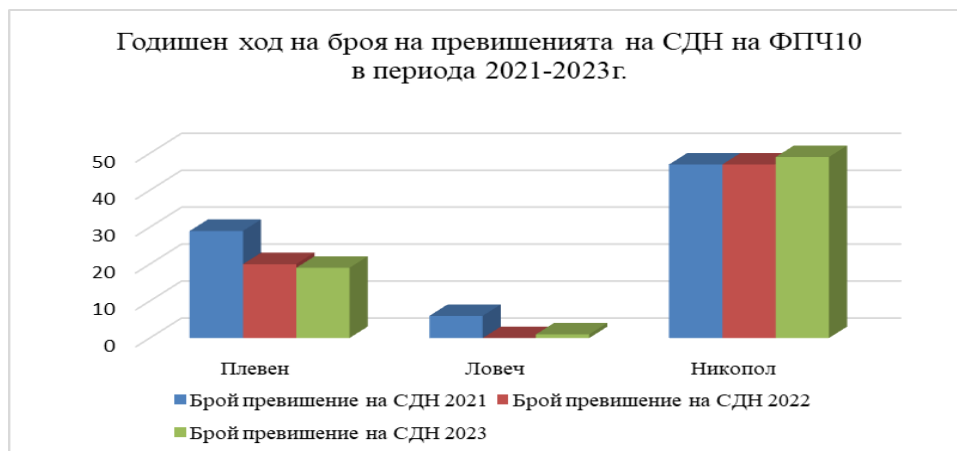
Средногодишната норма за ФПЧ₁₀ (СГН 40 µg/m³) за пета поредна година не е превишена в нито един от измервателните пунктове.

В гр. Плевен броят превишения на СДН през 2023 г. е съществено намалял в сравнение с предходните две години, а в гр. Ловеч се е запазил на същото ниско ниво. В и гр. Никопол. Броят на превишенията на средноденонощната норма на замърсител ФПЧ₁₀ за 2023г. е 49 и е по-висок от средната стойност на регистрирания брой превишения на нормите за вредни вещества за периода 2021-2023г. (последните три години), който е 48.

За гр. Никопол специфичен неблагоприятен метеорологичен фактор са честите мъгли поради близостта на р. Дунав. Броят на превишенията на ФПЧ₁₀ за 2021г., 2022г.

и 2023г., регистрирани от АИС-Плевен, АИС-Ловеч е коригиран след прилагане на методиката за приспадане на дните с превишения, дължащи се на пренос на прах от природни източници. Данните за дните с превишение на СДН на ФПЧ10, регистрирани от ДОАС-Никопол са коригирани по същата методика за 2022г. и 2023г.

Годишният ход на броя денонощия с превишена СДН за периода 2021 – 2023 г. е показан на фиг.1.

Фиг. 1. Брой денонощия с превишена СДН на ФПЧ10 за периода 2021 – 2023 г.

Таблица 3

Обобщени резултати от мониторинг на ФПЧ10 за периода 2021 - 2023 г.

Автоматична измервателна станция	Брой превишения на СДН за ФПЧ10 (50 µg/m³ - да не се превишава повече от 35 дни годишно)			През неотоплителен период 01.04. – 30.09.			През отоплителен период 01.01. - 31.03. и 01.10. - 31.12.			Средногодишна концентрация на ФПЧ10 µg/m³ (СГН 40 µg/m³)		
	2021 год.	2022 год.	2023 год.	2021 год.	2022 год.	2023 год.	2021 год.	2022 год.	2023 год.	2021 год.	2022 год.	2023 год.
АИС – гр. Плевен	29	20	19	1	0	0	28	20	19	33,7	29,6	25,79
АИС – гр. Ловеч	6	0	1	0	0	0	6	0	1	24,3	23,6	17,97
АИС/ДОАС – Никопол	47	49	49	0	1	4	47	48	45	34,0	28,4	31,05
МАС – гр. Летница*	-	-	0	-	-	0	-	-	0	-	-	12,7
МАС – гр. Тетевен*	-	-	0	-	-	0	-	-	0	-	12,8	-
МАС – гр. Д. Дъбник*	-	0	-	-	0	-	-	0	-	12,3	-	-

* Планов индикативен мониторинг с мобилна станция (51 денонощия за календарна година).

Превишенията на СДН за ФПЧ10 в посочените данни имат ясно изразен сезонен характер. Практически всички превишения се наблюдават през есенно-зимния сезон и се дължат основно на употреба на твърди горива за битово отопление, на автомобилния

транспорт, както и на неблагоприятни за разсейването на емисиите метеорологични условия и високите регионални фонове нива.

- ✓ Тенденцията в периода 2021 – 2023 г. за установяване на по-ниски в сравнение с предишни години нива на емисиите на ФПЧ₁₀ за гр.Плевен и гр.Ловеч, се дължи на няколко устойчиви фактори:
- ✓ Промислените горивни източници са основно на гориво природен газ, а технологичните инсталации са съоръжени с пречиствателни съоръжения, поради което техният принос в нивата на емисиите на ФПЧ₁₀ е незначителен;
- ✓ Енергийната ефективност на голям брой обществени и жилищни сгради е повишена и води до общо намаляване на емисиите, независимо от вида на използваното гориво;
- ✓ За гр. Плевен, съществен фактор е преобладаващият дял на тролейбусния транспорт в обществените превозни средства.

Въпреки положителната тенденция, за гр.Никопол нивата на ФПЧ₁₀ през есенно-зимния сезон се задържат трайно над определените норми, като основните фактори с отрицателно въздействие също остават без съществена промяна:

- ✓ Употребата на твърди горива през отоплителния сезон в битовия сектор, като фактор с най-голям принос за високите концентрации на ФПЧ₁₀. По икономически и социални причини, употребата на твърди горива в бита остава съществена, за сметка на малкия брой реални битови потребители на природен газ и отопление на електричество.
- ✓ Състоянието на пътната мрежа и автомобилния парк, като втори по значение фактор, включително във връзка с вторичния унос на отложените върху пътните настилки прахови частици.
- ✓ Високите регионални фонове нива на ФПЧ₁₀, за които допринасят както климатични и метеорологични фактори (температурни инверсии в зимните месеци, безветрие, продължителна липса на валежи), така и характерните за региона дейности по обработка на обширни земеделски площи.

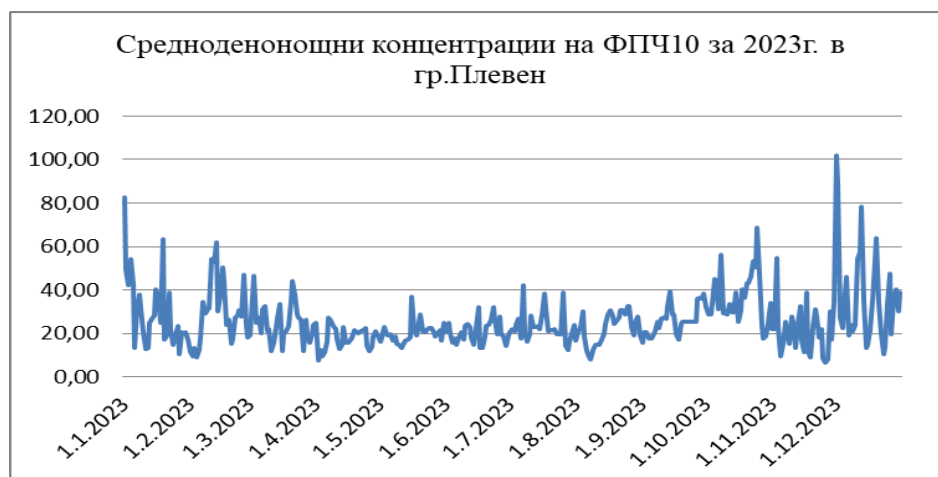
По показател ПАВ във фракция на ФПЧ₁₀, средногодишната концентрация на ПАВ за 2022 г. е по-ниска от тази за предходните две години. Нивата на ПАВ са в ясна сезонна зависимост от горивните процеси в бита и са показани в таблицата по-долу.

Обобщени резултати от мониторинг на ПАВ във фракция на ФПЧ₁₀ за периода 2021 – 2023 г.

Автоматична измервателна станция	Средна концентрация на ПАВ през неоплителен период 01.04. - 30.09.			Средна концентрация на ПАВ през отоплителен период 01.01. - 31.03. и 01.10. - 31.12.			Средногодишна концентрация на ПАВ - ng/m ³ (СГН 1 ng/m ³)		
	2021 год.	2022 год.	2023 год.	2021 год.	2022 год.	2023 год.	2021 год.	2022 год.	2023 год.
АИС – Плевен	0,18	0.03	0.03	2,19	0,68	0,52	1,18	0,35	0,27

Резултатите от измерванията на контролираните от РИОСВ – Плевен показатели за КАВ през 2023 г. са представени графично на следващите фигури.

АИС – Плевен

Фиг. 2. Средни денонощни концентрации на ФПЧ₁₀ в гр. Плевен през 2023 г.

Фиг. 3. Средночасови концентрации на SO₂ в гр. Плевен през 2023г.

Фиг. 4. Средни денонощни концентрации на SO₂ в гр. Плевен през 2023 г.

Фиг. 5. Средночасови концентрации на NO₂ в гр. Плевен през 2023 г.

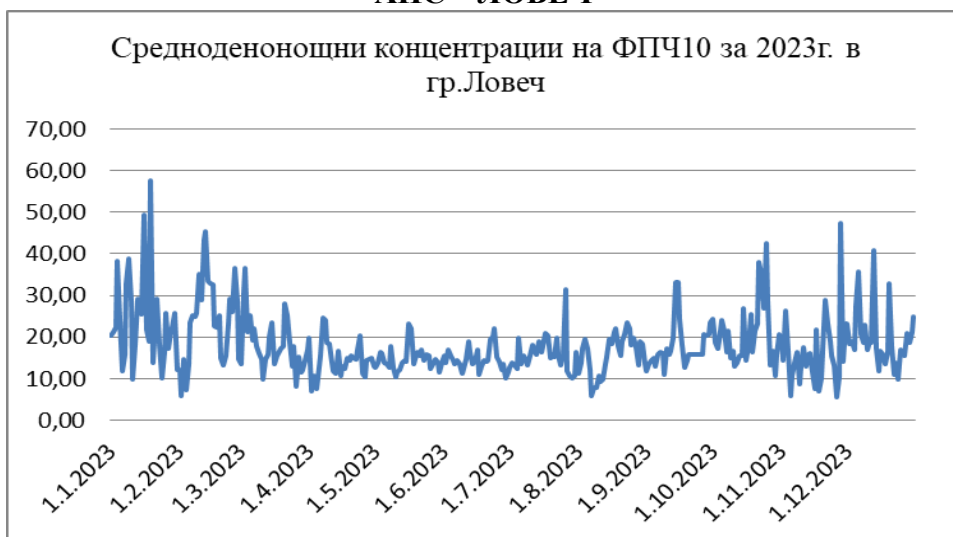

Фиг. 6. Средни 8-часови концентрации на CO в гр. Плевен през 2023 г.

Фиг. 7. Средночасови концентрации на бензен в гр. Плевен през 2023 г.

АИС – ЛОВЕЧ

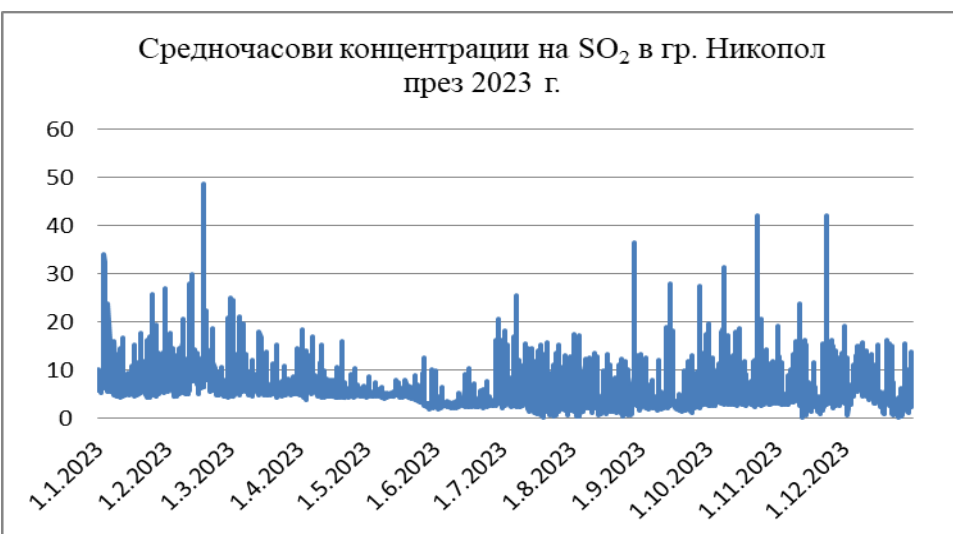

Фиг. 8. Средни денонощни концентрации на ФПЧ₁₀ в гр. Ловеч през 2023г.

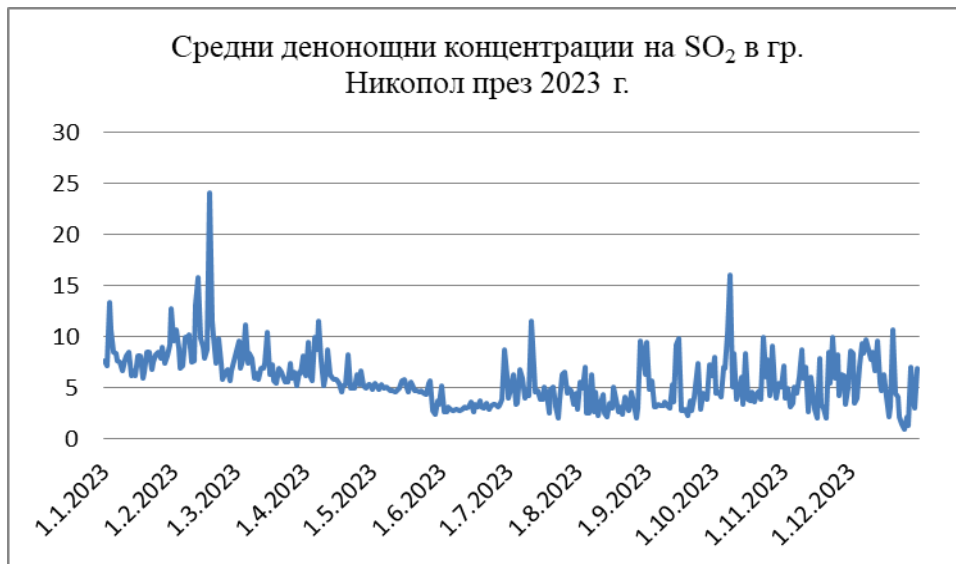
АИС/ДОАС НИКОПОЛ

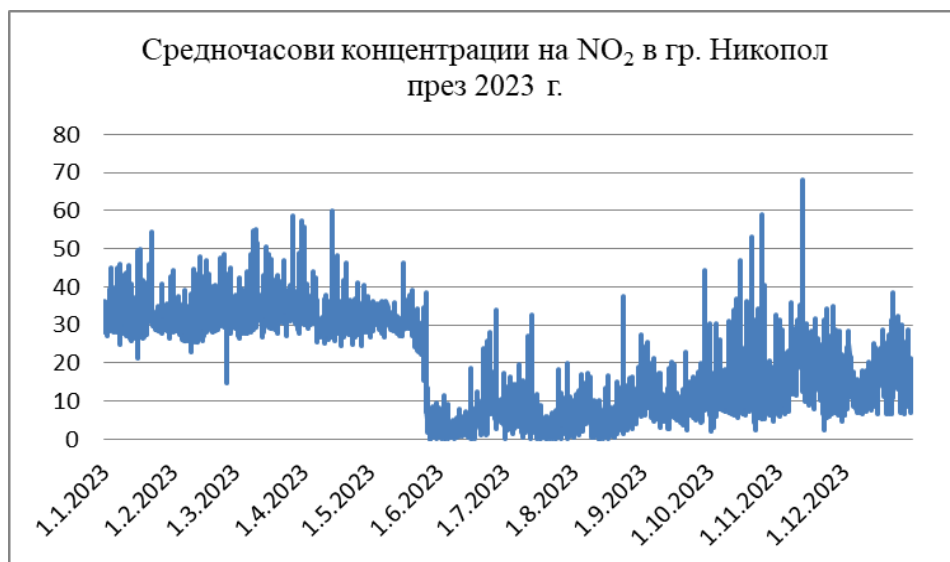
Фиг. 9. Средни денонощни концентрации на ФПЧ₁₀ в гр. Никопол през 2023 г.

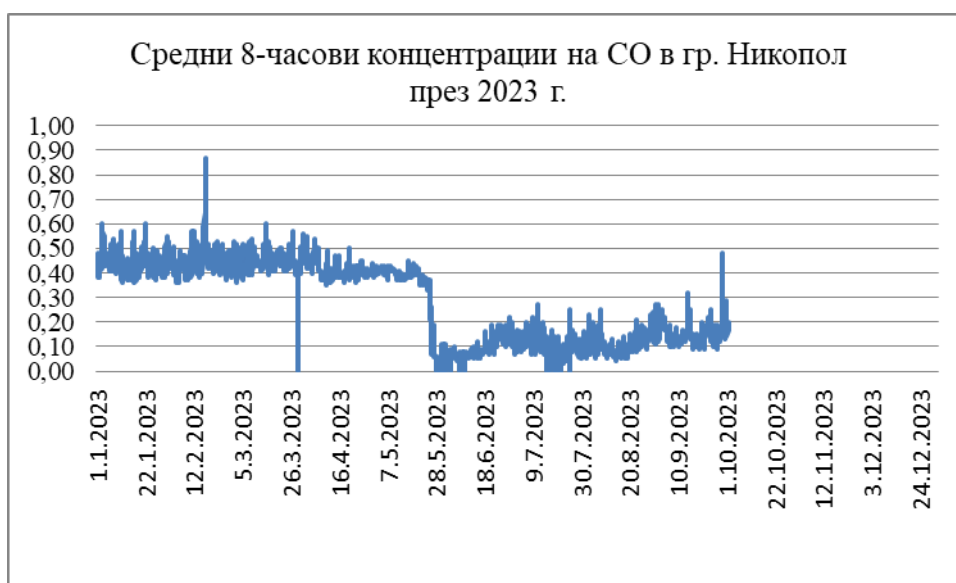
Фиг. 10. Средночасови концентрации на SO₂ в гр. Никопол през 2023 г.

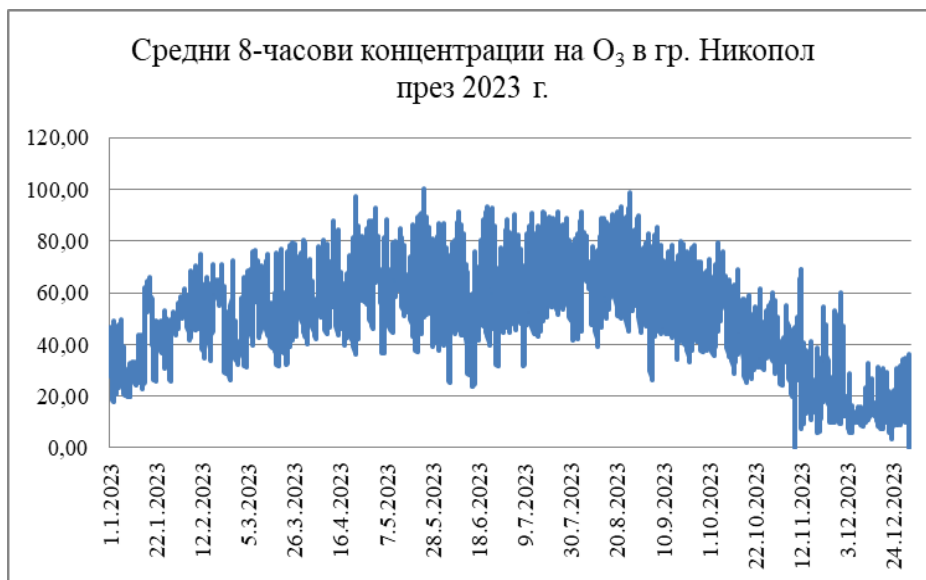
Фиг. 11. Средни денонощни концентрации на SO₂ в гр. Никопол през 2023 г.

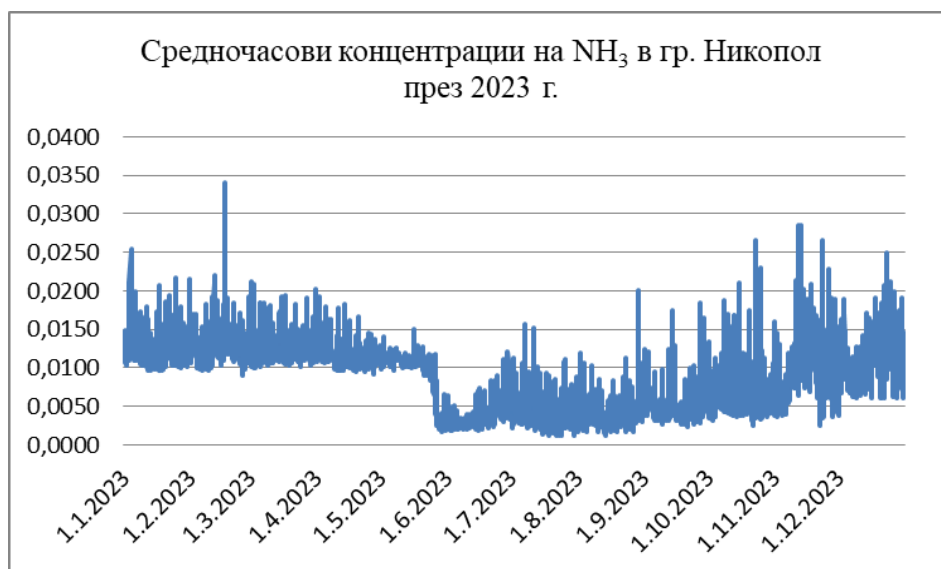
Фиг. 12. Средночасови концентрации на NO₂ в гр. Никопол през 2023 г.

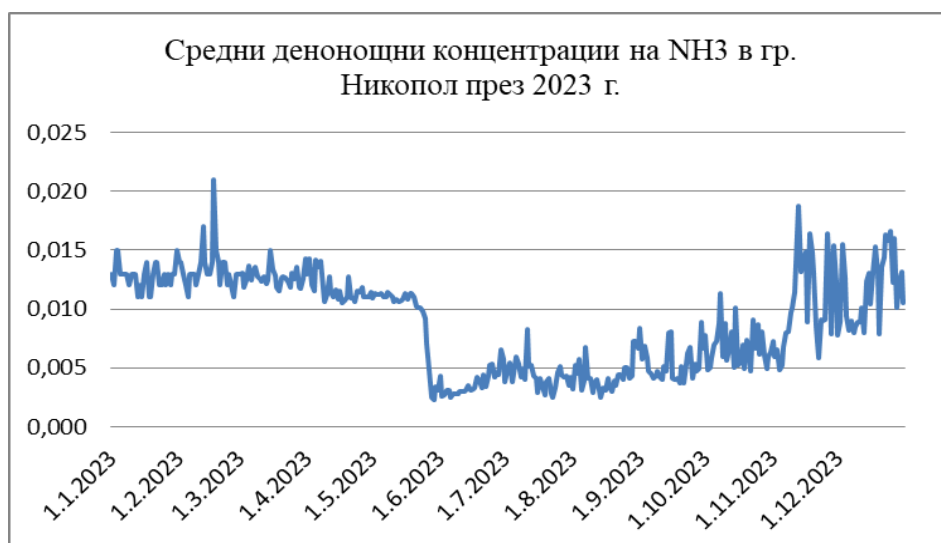
Фиг. 13. Средни 8-часови концентрации на CO в гр. Никопол през 2023 г.

Фиг. 14. Средни 8-часови концентрации на O₃ в гр. Никопол през 2023 г.

Фиг. 15. Средночасови концентрации на NH₃ в гр. Никопол през 2023 г.

Фиг. 16. Средни денонощни концентрации на NH₃ в гр. Никопол през 2023 г.

Поради необходимостта от окончателно валидиране на данните преди докладване в Европейската агенция по околна среда са възможни минимални промени в публикуваните данни. Окончателните данни се публикуват в Националния доклад за състоянието и опазването на околната среда, изготвян от ИАОС.

В случаите, когато в даден район общата маса на емисиите довежда до превишаване на нормите за вредни вещества (замърсители) в атмосферния въздух, кметовете на съответните общини разработват, а общинските съвети приемат и контролират изпълнението на **Програми за намаляване нивата на замърсителите и за достигане на утвърдените норми за КАВ**, в съответствие с изискванията на чл. 27 от Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ).

Съгласно последното определяне на районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ) и зоните с превишаване на установените норми и горни оценъчни прагове (ГОП) в страната, в рамките на Северен/Дунавски РОУКАВ, за контролираната от РИОСВ – Плевен територия е установено:

- Общини Плевен, Левски и Никопол са териториални единици с превишени норми за ФПЧ₁₀, като за община Плевен е установено превишение и на годишната целева норма за нива на ПАВ (във фракцията на ФПЧ₁₀);
- Община Троян е определена като териториална единица, в която е превишен горния оценъчен праг (ГОП) за ФПЧ₁₀.

Кметовете на тези общини са изготвили и изпълняват Програми за намаляване нивата на замърсителите и за достигане на утвърдените норми за КАВ.

Община Ловеч постигна целите на актуализираната програма с план за действие 2016 – 2020 г. За периода 2018 – 2023 г. е постигнато спазване на средноденонощната (СДН) и средногодишната (СГН) норми за ФПЧ₁₀, поради което не е извършено ново актуализиране на програмата. През 2023 г. Община Ловеч продължи изпълнението на мерките за намаляване нивата на ФПЧ₁₀ с периодичен характер от приключилата програма.

В Община Летница са проведени планови имисионни измервания с МАС (52 денонощия) през 2023 г., при което не са установени превишения на нормата за КАВ по нито един от основните показатели. Кметът на Община Летница е уведомен за резултатите от проведените индикативни измервания.

Предвид установените при планово индикативно измерване с МАС през 2021 г. 5 бр. превишения на СДН за ФПЧ₁₀, Кметът на Община Троян е уведомен за задължението си да разработи/актуализира общинската програма по чл. 27, ал. 1 от ЗЧАВ. През 2023г. Община Троян разработи нова програма за намаляване на нивото на ФПЧ₁₀ и достигане на определената норма с период на действие 2023 - 2028г., за която предстои финалният етап – приемане от общинския съвет. През 2023 г. Община Троян продължи изпълнението на мерките за намаляване нивата на ФПЧ₁₀ с периодичен характер от новата програма.

В актуализираната заповед на министъра на околната среда и водите за утвърждаване на РОУКАВ, издадена на 25.3.2022г. Община Левски е включена в списъка на зоните с регистрирани превишения на нормите. В Община Левски са регистрирани превишения на средноденонощните норми за ФПЧ₁₀ при проведено през 2016г. индикативно измерване с МАС на РЛ-Плевен. През 2022г. година на кмета на Община Левски е издадено предписание за разработване на програми за намаляване нивата на замърсителите и за достигане на утвърдените норми за КАВ, в съответствие с изискванията на чл. 27 от Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ). Програмата е представена за съгласуване от МОСВ и предстои приемането и от общинския съвет.

През 2021 г. са актуализирани програмите по чл. 27, ал. 1 от ЗЧАВ на Община Плевен и Община Никопол. Комплексната програма за качество на атмосферния въздух за периода 2021 – 2025 г. на Община Плевен е приета с Решение № 423/28.01.2021 г. на Общински съвет – Плевен, след окончателно съгласуване от МОСВ и РИОСВ в края на 2020г. Актуализираната програма на Община Никопол е окончателно съгласувана от РИОСВ – Плевен в края на 2021 г. и приета с Решение № 312/28.01.2022г. на Общински съвет - Никопол.

Във връзка с общинските програми за достигане на нормите за КАВ, РИОСВ – Плевен извършва следните дейности:

- Оценява текущо и периодично качеството на атмосферния въздух на своята територия и уведомява кмета на съответната община при възникнала необходимост от изготвяне на програма по чл. 27, ал. 1 от ЗЧАВ;
- Предоставя наличната информация за качеството на атмосферния въздух (КАВ) и за емисиите от точкови и други източници на съответната община;
- Оказва методическа помощ и участва в работата на общинските програмни съвети по разработване на програмите;
- Съгласува разработените общински програми и техните актуализации, преди тяхното приемане от общинските съвети;
- Изисква информация за изпълнението на мерките от плановете за действие към програмите.

През 2023 г., във връзка с управлението на КАВ и актуализацията на програмите на общини Плевен и Никопол, РИОСВ – Плевен предприе следните действия:

- ✓ Контрол за представяне в нормативно определения срок (до 31 март), на годишните отчети за изпълнение на програмите по чл. 27 от ЗЧАВ за предходната 2023 г. на задължените общини – Плевен и Никопол. След одобрение от съответните общински съвети, отчетите са публикувани на интернет-страниците на общините. Изискана е подробна информация в таблична форма информация за изпълнението през предходната година на всяка от мерките в плановете за действие към програмите, в т.число засегнат сектор, разходи за изпълнението, индикатори за мониторинг на мярката, постигнати резултати. Информацията се докладва чрез РИОСВ и МОСВ ежегодно пред Европейската комисия.
- ✓ Преглед и анализ на изпълнението на мерките и целите на програмите, въз основа на представените годишни отчети.
- ✓ Оценка по чл.27, ал.7 от ЗЧАВ на данните от АИС – Плевен, Ловеч и Никопол, по критериите на чл.27, ал.6, по показател ФПЧ10. Съставени са 2 бр. констативни протоколи – на общини Плевен и Никопол, във връзка с извършената оценка.
- ✓ Писмено уведомяване на кметовете на общини Плевен, Никопол и Троян, за необходимостта от предприемане на действия по компетентност относно прилагане на *Наредба № 6 от 7 октомври 2019 г. за изискванията и контрола върху дървесината, която се използва за битово отопление.*
- ✓ Издадено е становище за коригиране и допълване, във връзка с констатирани неточности и непълноти, на представени предварителни варианти на програмите за КАВ на Община Троян и Община Левски.
- ✓ Проведени са общо 4 бр. планови проверки на общини Плевен, Ловеч, Троян и Никопол, за контрол върху изпълнението на мерките от плана за действие към актуализираната програма за КАВ, вкл. изпълнението на мерки за намаляване на неорганизираните емисии на прах.

От допълнителните показатели за КАВ, на територията, контролирана от РИОСВ Плевен се извършва автоматичен мониторинг на специфичния за района на гр. Никопол замърсител – амоняк. На българска територия в региона няма промишлени източници на амоняк. Причината за поява на замърсяване в предходни години е трансграничен пренос на въздушни маси с повишена концентрация на амоняк, наблюдаващ се при неблагоприятни метеорологични условия, с източник химическият завод DONAU CHEM SRL в гр. Турну Мъгуреле, Румъния. Заводът не е в експлоатация от 2014 г.

За периода 2014 – 2022 г. в гр. Никопол не са регистрирани превишения както на средночасовата норма (СЧН), така и на средноденонощната норма (СДН) за амоняк.

Основен проблем пред управлението на КАВ в региона, контролиран от РИОСВ – Плевен, остава дългогодишното превишаване на СДН за ФПЧ₁₀ в градовете Плевен и Никопол.

Ефектът от изпълнението на общинските мерки за намаляване нивата на ФПЧ₁₀ е ограничен, поради характерните особености на прилаганите мерки:

- ✓ Приносът на изпълняваните общинските мерки се изразява главно в намаляване на неорганизираните емисии на ФПЧ₁₀ през летния сезон: мерки за рехабилитиране, поддържане и почистване на транспортната инфраструктура и мерки за увеличаване и поддържане на “зелените” системи;
- ✓ Липсват ефективни мерки за намаляване емисиите през отоплителния сезон – провеждат се главно информационни кампании за насърчаване подобряването на енергийната ефективност и използване на екологосъобразни горива в бита;
- ✓ Въпреки инфраструктурната обезпеченост – централно топлофициране на голяма част от жилищата в гр. Плевен и газифициране на райони без ТЕЦ, голяма част от тези съоръжения практически не се експлоатират от населението, по финансови причини;
- ✓ Не се прилагат, поради финансови или правни ограничения, административни стимули (относно местни данъци, такси и др.) за гражданите, използващи екологосъобразни горива или извършили саниране на жилищата си.
- ✓ Не се прилагат ефективно предвидените в общинските наредби санкции за нерегламентирано изгаряне на отпадъци. Трудно постижимо е упражняването на контрол върху физически лица, изгарящи отпадъци в собствени имоти.

3. Източници на емисии на територията на РИОСВ

През 2023 г. са извършени 157 проверки по прилагане на Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ), при планирани 108 проверки на 105 обекта, включително с КР.

За прилагане на Закона за ограничаване изменение на климата са извършени 3 проверки в 3 обекта с инсталации, попадащи в Приложение № 1 на Закона. Извършена е една извънредна проверка по писмо на ИАОС.

През 2023 г. на територията, контролирана от РИОСВ-Плевен има 7 оператора, притежаващи действащи разрешително за емисии на парникови газове (РЕПГ). На един оператор не е завършена процедурата по издаване на РЕПГ. Към 31.12.2023 г. са отменени РЕПГ на четирима оператори.

- ✓ 28 проверки на горивни и технологични неподвижни източници на емисии в обхвата на Наредба № 1 от 2005 г. за норми на допустими емисии;
- ✓ 29 проверки на неподвижни източници на летливи органични съединения (ЛОС) в разтворители, за спазване нормите и изискванията на Наредба № 7 от 2003 г.;

- ✓ 24 проверки на оператори на инсталации, потенциални източници на емисии от вещества, нарушаващи озоновия слой и на емисии от флуорирани парникови газове и на оператори, извършващи дейност с тези вещества – сервиз, ремонт и поддръжка и пускане на пазара, по Регламент (ЕО) 1005/2009 и Регламент (ЕС) 517/2014;
- ✓ 1 проверка на обект с нов среден горивен източник по спазване искванията на Наредбата за ограничаване на емисиите на определени замърсители, изпускани в атмосферата от средни горивни инсталации;
- ✓ 6 проверки на обекти, източници на ЛОС от бензини (бензиностанции);
- ✓ 31 проверки на производители, вносители и търговци и различни категории потребители на бои, лакове и авторепаратурни продукти, съдържащи ЛОС;
- ✓ 4 проверки на общини по изпълнение на мерки в Програми за намаляване на нивата на замърсителите и достигане на нормите за КАВ по показател ФПЧ10, по чл. 27, ал.1 от ЗЧАВ и Наредба № 12 от 2010 г.

Така описаните планови проверки са осъществени в рамките на 21 комплексни проверки по повече от един компонент или фактор на околната среда (КПКД) и 76 индивидуални, като в т.ч. са включени и 6 проверки, свързани с контролен мониторинг. Част от проверките включват контрол по повече от една наредба към ЗЧАВ или регламент.

Освен изброените по-горе планови проверки, експертите от направление „Опазване чистотата на атмосферния въздух”, са участвали в 21 планови комплексни проверки на обекти с комплексни разрешителни (КР) по чл. 117 от ЗООС.

През отчетния период са осъществени и 39 извънредни проверки, документирани в 39 протокола в т.ч. 38 бр. индивидуални проверки и 1 бр. в рамките на проверка на обекти с КР:

- ✓ 20 проверки по жалби и сигнали, в т.ч. на 1 проверка на обект с КР;
- ✓ 2 проверки за осъществяване на последващ контрол;
- ✓ 10 проверки за съставяне на констативни протоколи по чл. 69, чл.69 а-в от ЗООС;
- ✓ 2 проверки за присъствие на проведено СПИ по чл.33, ал.4 от Наредба 6/1999г;
- ✓ 1 нов обект;
- ✓ 3 проверки, свързана с контролни измервания;
- ✓ 1 проверки по писмо на МОСВ.

Броят на извършените през 2023 г. проверки е общо 157 бр. и са с 19 (12%) повече от броя на проверките за 2022 г. (общо 138 бр.). Броят на извънредните проверки през 2023 г. (39 бр.) е по-малък от броя на извънредните проверки през 2022 г. (39 бр.). Относителният дял на извънредните проверки към общия брой проверки за 2023 г. (24,8%) е по-нисък от относителния дял на извънредните проверки за 2022 г. (32,6%). При извършените проверки през 2023 г. са дадени общо 26 бр. предписания, в т. число 23 предписания, издадени в протоколи от проверки (индивидуални и комплексни) и 3бр. предписания, издадени с писма.

Предписанията, издадени в протоколи от проверки, са изпълнени, с изключение на 1бр. (едно), за което е съставен АУАН.

През 2023г. са съставени 2 бр. АУАН за нарушение на изискванията на ЗЧАВ. Изготвени са 11 бр. преписки във връзка със санкции по ЗООС за превишени норми на допустими емисии (НДЕ): налагане, намаляване, спиране, възобновяване, отменяне на санкции.

На територията, контролирана от РИОСВ – Плевен, собствени непрекъснати измервания (СНИ) провеждат 2 обекта: „Златна Панега Цимент“ АД със 7 бр. източници и „Топлофикация – Плевен“ ЕАД с 3 бр. източници.

През 2023 г. са изготвени 97 бр. протоколи СНИ (87 бр. месечни и 10 бр. годишни), за оценка на резултатите от проведените СНИ, съгласно изискванията на Инструкция №1/2003 г. и чл. 50 от Наредба № 6/1999 г. Не са констатирани превишения на НДЕ.

През отчетния период са проведени периодични измервания на 185 неподвижни източници на емисии (пробовземни точки), представени в 71 доклада, в това число:

- ✓ 7 бр. източници в 6 доклада (5 обекта) по утвърден от Министъра на околната среда и водите график за контролни емисионни измервания за 2023 г.;
- ✓ 3 бр. източници в 2 доклада (2 обекта) извън утвърдения от Министъра на околната среда и водите график за контролни емисионни измервания за 2023 г.;
- ✓ 175 бр. източници в 63 обекта с проведени собствени периодични измервания (СПИ).

За всички представени доклади от СПИ са изготвени оценки за съответствие с изискванията на Наредба № 6/1999 г. Установени са превишения на норми за допустими емисии (НДЕ) при общо 8 измервания, което представлява 4,3 % от всички проведени през 2023 г. периодични измервания. Годишният брой на проведените измервания е в зависимост от честотата на мониторинга за различните обекти. Относителният дял на измерванията, при които са установени превишения на НДЕ през 2023г. (4,3%) е по-висок от този през 2022 г. (2,8 %), но е по-нисък от този през 2021 г. (4.9 %). Превишенията са констатирани на базата на протоколи от измервания (собствени и контролни).

През 2023 г. са установени превишения на нормите за допустими емисии (НДЕ) за замърсител **прах** при 5 бр. измервания в 5 бр. източници: 3 бр. СГИ - котли на гориво отпадъчна дървесина или слънчогледова и 2 бр. технологични източници (пясъкоструйна камера и сушилна за пясък).

Превишения на НДЕ за замърсител въглероден оксид са установени при 5 бр. средни горивни източници (СГИ) - 5 бр. котли на биомаса (отпадъчна дървесина и слънчогледова люспа).

На операторите на инсталации, за които през 2023 г. са констатирани превишения НДЕ са наложени или преизчислени (намалени) текущи санкции по ЗООС (10 бр.).

Към 31.12.2023 г. в сила остават и 2 бр. текущи санкции, наложени в предходната година.

Контрол на обекти, осъществяващи дейности с употреба на летливи органични съединения (ЛОС) в разтворители
(Наредба №7/21.010.2003 г.)

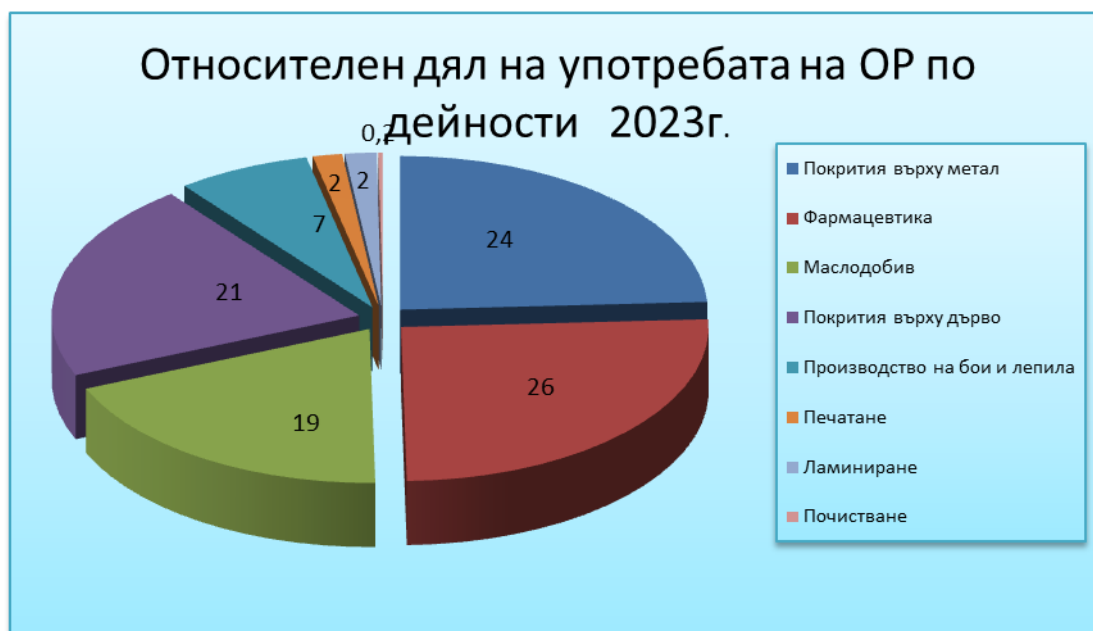
Основни източници на емисии от летливи органични съединения (ЛОС) в атмосферния въздух са промишлени предприятия и обекти от сферата на обслужването, чиято дейност е свързана с употреба на органични разтворители. Извършващите такива дейности оператори са длъжни да декларират консумацията на органични разтворители след края на всяка календарна година в нормативно определен срок. Най-големите потребители, чиято консумация превишава определена прагова стойност (ПСКР), се съобразяват със специални емисионни ограничения и докладват пред съответната РИОСВ техническите, технологичните и организационните мерки за ограничаване на емисиите от разтворителите във въздуха в рамките на ежегоден План за управление на

разтворителите. Емисионните норми и изискванията към управлението на разтворителите за големите консуматори са определени в Наредба 7/21 Окт.2003г., която въведе в българското законодателство изискванията на Директива 1999/13/ЕО.

Контролната дейност на РИОСВ – Плевен за 2023г. обхваща промишлени обекти, извършващи следните видове дейности, свързани с употреба на органични разтворители:

- Употреба на бои, лакове, грундове и други препарати за нанасяне на покрития:
 - върху метал, текстил, пластмаси и др.;
 - върху дървени плоскости;
- Фармацевтично производство;
- Производство на растителни масла;
- Производство на бои и лепила;
- Употреба на препарати за ламиниране и импрегниране;
- Употреба на мастила и други консумативи за печатарски дейности;

Процентното разпределение на употребените органични разтворители (ОР) по категории дейности в региона, контролиран от РИОСВ – Плевен е показано на фиг.17.

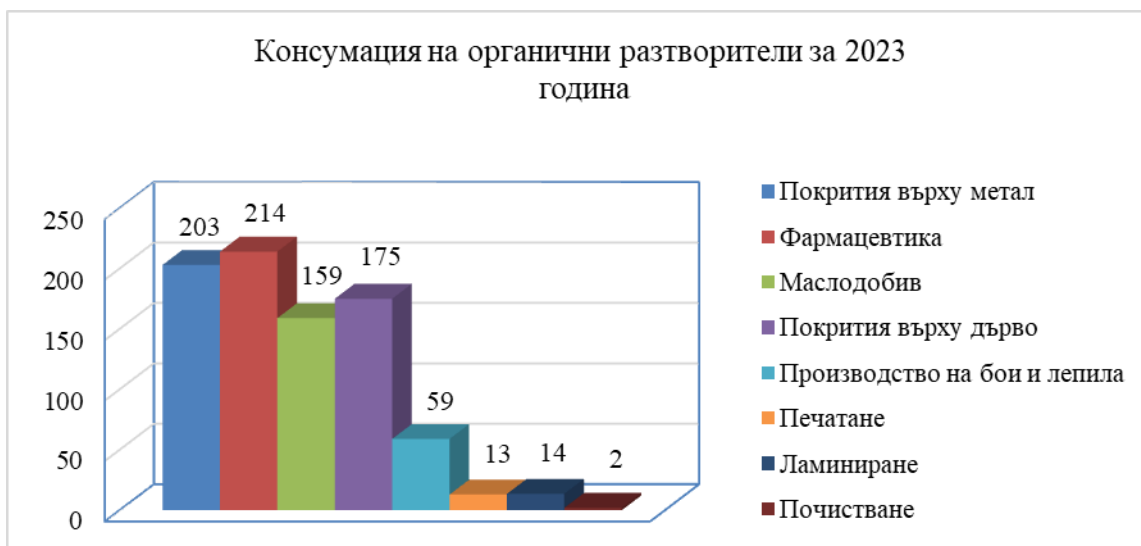
Фиг.17

С най-голям относителен дял в употребата на органични разтворители традиционно са дейностите по нанасяне на покрития (общо 45% , в т.ч. покрития върху метал 24% и покрития върху дърво 21 %), фармацевтичната промишленост (26%), производството на растителни масла (19%) и производството на бои и лепила (7%). За изтеклата календарна година са нараснали количествата на вложените във всички производства органични разтворители. Общото количество на употребените органични разтворители от обектите, контролирани от РИОСВ – Плевен е по-малко с близо 7 тона. Сравнението е направено с количествата вложени през 2022г.

През 2023г. в РИОСВ – Плевен е получена информация за вложените количества органични разтворители в дейностите на 88 бр. предприятия в Плевенска и Ловешка област. Четиринадесет от тях са декларирали консумация над праговата стойност, определена в Наредба № 7 и са представили отчет по плановете си за управление на разтворителите в нормативно определения срок.

Годишната консумация на предприятията в Плевенска и Ловешка област, които извършват дейности с разтворители от обхвата на Наредба №7, за 2023г. е близо 840 тона (приведени към 100% съдържание на ОР).

Разпределението на употребените количества по категории дейности е показано на фиг. 18.

Фиг. 18

Получените през 2023 г. в РИОСВ-Плевен 14 броя плановете за управление на разтворителите са утвърдени. Операторите, декларирали консумация на разтворител над ПСКР и представили плановете за управление на разтворителите за 2022г. са 14, точно колкото и за предходната 2021г.

През 2023 г., в РИОСВ – Плевен са представени и анализирани 5 доклада за резултатите от проведени СПИ на емисии от ЛОС (общ въглерод), при които са измерени 24 бр. неподвижни източници на емисии, за които са приложими емисионните норми, определени в наредбата. Освен тях са представени и са анализирани и 10 доклада от проведени СПИ на емисии от ЛОС от разтворители от 20 източника, извършващи дейности от обхвата на наредбата, с консумация под ПСКР.

През 2023 г. са извършени 29 планови проверки за контрол върху изискванията на Наредба № 7 от 21.10.2003 г., в това число 4 в рамките на комплексни проверки по контролната дейност. Издадени са общо 4 предписания, всичките в констативни протоколи, съставени при проверките. Предписанията са свързани с корекция на данни в представените Планове за управление на разтворителите за 2022 г. Всички са изпълнени.

Информацията за задължените по Наредба № 7 инсталации е налична за обществен достъп на електронния сайт на Изпълнителната агенция по околна среда, където се поддържа национална информационна система с база данни, интегрирана с публичен регистър на инсталациите, извършващи дейности с разтворители от обхвата на наредбата. През отчетния период промяната, отразена в него е свързана със заличаване на една инсталация за химическо чистене.

Контрол на обекти за производство, търговия или употреба на определени бои, лакове и авторепаратурни продукти, съдържащи органични разтворители

(Наредба по чл.11а от ЗЧАВ ,приета с ПМС № 40/23.02.2007 г.)

Освен в промишлените инсталации, съдържанието на органични разтворители в определени бои, лакове и продукти за пребоядисване на автомобили, се контролира още при производството или внасянето на територията на страната. Изискванията са определени в Наредба към чл. 11а от Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ), приета с ПМС № 40/2007 г. Наредбата въвежда в националното ни законодателство Директива 2004/42/ЕО.

Наредбата въвежда норми за максимално допустимо съдържание на летливи органични съединения (ЛОС) в определени бои, лакове и продукти за пребоядисване на автомобили. Нормите са занижени, като за търговските обекти е оставен едногодишен гратисен период за продажба на наличности, произведени преди въвеждане на ограниченията. С наредбата се поставят и изисквания за означаване върху етикета на предлаганите продукти на: категорията (вида) на продукта и съдържанието на ЛОС, както за продуктите на базата на разтворители, така и за водоразтворимите продукти за покрития.

Наредбата се отнася за бои и лакове, които се използват за сгради и техни повърхности и принадлежности, за свързани с тях съоръжения, както и за продуктите за пребоядисване на автомобили.

Всички, които произвеждат, пускат на пазара или употребяват посочените по-горе продукти, са задължени да спазват изискванията на наредбата:

- производителите;
- вносителите и извършващите вътреобщностни доставки от страни в ЕС;
- всички търговци;
- различни категории потребителите на бои, лакове и на продукти за пребоядисване на автомобили.

Първите две категории задължени лица отчитат ежегодно до 31 март в РИОСВ количествата пуснати на пазара продукти за предходната година.

За 2023г. е получена информация от 12 бр. регистрирани на територията, контролирана от РИОСВ – Плевен, производители и вносители на продукти в обхвата на Приложение №1 към наредбата. Количеството продукти за нанасяне на покрития, пуснати на пазара през 2023г. от производители, вносители и търговци на едро е 820 тона, с около 34т. по-малко от количеството пуснато на пазара през 2022г. (854т).

Във връзка с мониторинга за оценка на съответствието с изискванията на наредбата по чл. 11а от ЗЧАВ, през 2023 г. са извършени 32 проверки на 32 обекта:

- ✓ 7 бр. на производители на бои и лакове;
- ✓ 6 бр. на вносители на бои и лакове;
- ✓ 8 бр. на търговци на едро и/или на дребно, включително търговски вериги;
- ✓ 2 бр. на автосервиз;

- ✓ 8 бр. на производствени инсталации в обхвата на Наредба №7/2003 г. с използване на бои, лакове и авторепаратурни продукти от обхвата на наредбата и с годишна консумация под долните прагови стойности;
- ✓ 1 бр. за строителна дейност.

Тридесет и една от проверките са планови, една е извънредна. При проверките не са издадени предписания. Извънредната проверка е по сигнал за автосервиз, извършващ автобояджийски услуги без специализирана камера. Сигналът е бил неоснователен.

При направените през 2023г. проверки от общо близо 486 т инспектирани наличности, не са открити продукти, неотговарящи на нормите за съдържание на ЛОС, определени за етап II в наредбата. Не са открити и продукти с етикет, несъответстващ на изискванията на чл. 5 от същата наредба. Информацията по чл.10 от наредбата относно прилагането на програмата за мониторинг за 2023г., предназначена за информационната

Контрол и управление на веществата, нарушаващи озоновия слой и някои флуорирани парникови газове

(Регламент № 517/2014 г. за флуорсъдържащи парникови газове(прилага се от 01.01.2015 г.) , Наредба № 1 от 17.02.2017 г. за реда и начина на обучение и издаване на документи за правоспособност на лица, извършващи дейности с оборудване, съдържащо ФПГ, както и за документирането и отчитането на емисии на ФПГ (ДВ, бр. 20, 07.03.2017 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр. 18 от 24.02.2023 г., в сила от 24.02.2023 г.), и Наредба за установяване на мерки по прилагане на Регламент(ЕО) № 1005/2009 г. относно веществата, които нарушават озоновия слой)

Хладилни сервизи, хладилни и климатични инсталации

На територията, контролирана от РИОСВ – Плевен, през 2023 г. са обхванати 1552 бр. инсталации, които съдържат общо 31595,5 kg хладилни вещества. Съоръженията са разположени в обектите на 229 оператора.

От регистрираните физически и юридически лица, които са извършвали дейности в областта на търговия с хладилни вещества отчетеният през 2023 г. дял на пуснатите на пазара вещества се повишава до общо 1194,7 kg хладилни агенти.

В областта на сервизиране, поддръжка и ремонт отчетеният дял през 2023 г. на използваните хладилни агенти е 2441,69 kg. (при използвани 1926,3 kg. през предходния период -2022 г.).

Контролът, извършен през 2023 г. в обектите на операторите с инсталации, работещи с хладилни агенти и в обекти с дейности, налагащи използването на тези вещества постигна целта си – да продължи спазването на нормативните изисквания, срокове и отговорности, определени в Регламент № 517/2014 г. за флуорсъдържащи парникови газове и Наредбата за установяване на мерки по прилагане на Регламент (ЕО) № 1005/2009 г. относно вещества, които нарушават озоновия слой и Наредба № 1 от 17.02.2017 г. за реда и начина на обучение и издаване на документи за правоспособност на лица, извършващи дейности с оборудване, съдържащо ФПГ, както и за документирането и отчитането на емисии на ФПГ (ДВ, бр. 20, 07.03.2017 г.).

През годината са направени общо 24 проверки на оператори на инсталации, потенциални източници на емисии от вещества, нарушаващи озоновия слой и на емисии от флуорирани парникови газове и на оператори, извършващи дейност с тези вещества – сервиз, ремонт и поддръжка и пускане на пазара, по Регламент (ЕО) 1005/2009 и Регламент (ЕС) 517/201, които:

- използват съоръжения, подлежащи на контрол по горепосочените наредби – хладилни, климатични и пожарогасителни инсталации;

- извършват дейности по ремонт и поддръжка на хладилни и климатични инсталации;
- пускат на пазара хладилни агенти за ремонт и поддръжка на инсталации.

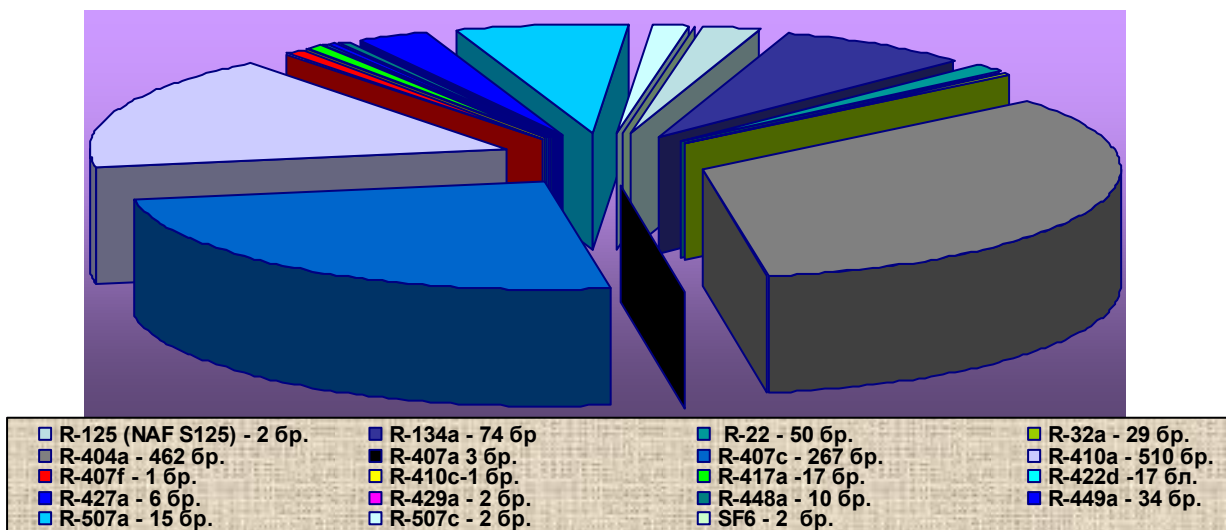
През месец март 2023 г. е изготвен и представен пред МОСВ обобщен годишен отчет по контрол и управлението на веществата, нарушаващи озоновия слой и флуорираните парникови газове. Отчетът обхваща периода от 01.01. до 31.12.2022 г. и дава информация за техническото състояние на хладилните инсталации, климатични и термопомпени инсталации и пожарогасителна инсталация, както и дейността, свързана с пускане на пазара на хладилни вещества, закупуването и използването им в ремонтната и сервисна дейност на територията, контролирана от инспекцията.

Анализът на резултатите от извършената контролна дейност показва, че е сведен до минимум дела на използваните контролирани вещества в съоръженията (стационални хладилни и климатични инсталации) по-рано от крайните срокове, определени в Наредбата за установяване на мерки по прилагане на Регламент (ЕО) № 1005/2009 г., относно контрол и управление на веществата, нарушаващи озоновия слой.

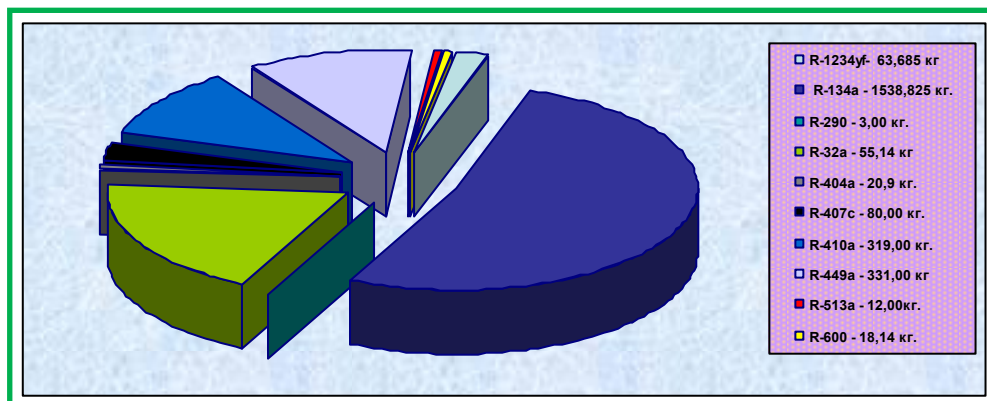
Стратегия на Р. България за прекратяване употребата на хидрохлорфлуорвъгвеводороди и опазване на озоновия слой

Показатели на територията, контролирана от РИОСВ – Плевен – отчетени през 2023 г.:

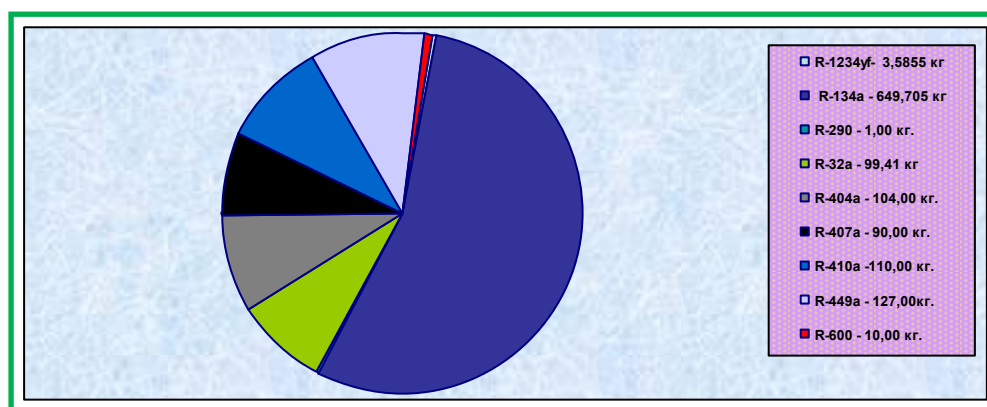
Хладилни инсталации	705, бр.
Климатични инсталации	810, бр.
Термопомпени инсталации	33, бр.
Комутатори	2, бр.
Пожарогасителни инсталации	2, бр.
Действащи инсталации	1406, бр.
Недействащи инсталации	104, бр.
Инсталации, изведени от експлоатация през годината	42, бр.
общо съдържание на хладилен агент в инсталациите	31595.50, кг
общо използван хладилен агент през годината за ремонт и поддръжка на действащите инсталации	1528.70, кг

Фиг. 19. Дял на използваните хладилни агенти за ремонт и поддръжка в контролираните инсталации, на територията на РИОСВ – Плевен – отчетени през 2023 г.

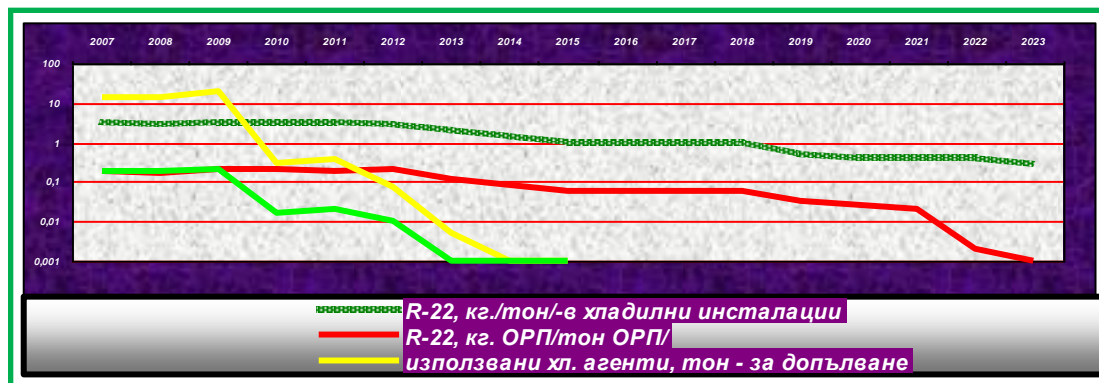
Фиг. 20. Дял на използваните хладилни агенти за ремонт и поддръжка в контролираните инсталации, на територията на РИОСВ – Плевен – отчетени през 2023 г.

Фиг. 21 . Дял на използваните хладилни агенти на територията на РИОСВ – Плевен- отчетени през 2023г. от оператори, осъществяващи пускане на пазара на хладилни вещества

Преустановена е употребата на озоноразрушаващи вещества за сервиз и поддръжка на хладилни и климатични системи. Тенденцията за намаляване и броя на съоръженията (хладилни и климатични системи и термопомпи), съдържащи и работещи с тези вещества се запазва и през 2023 г.

Наличните в РИОСВ - Плевен данни за употребата на фреон R-22 за периода 2007-2023 г. от оператори на хладилни инсталации и при ремонтна дейност са дадени във фиг.22.

Фиг. 22. Употребата на фреон R-22 за периода 2007-2023 г. от оператори на хладилни инсталации и ремонтна дейност

През 2023 г. е извършван периодичен контрол в електронни портали за онлайн търговия за нерегламетирано пускане на пазара на флуорсъдържащи парникови газове и озонразрушаващи вещества. Не са констатирани случаи на нарушение на нормативните изисквания.

Контрол на обекти и дейности с летливи органични съединения (ЛОС) при съхранение, товарене или разтоварване на бензини

(Наредба № 16 от 12.08.1999 г. за ограничаване емисиите на летливи органични съединения при съхранение, товарене или разтоварване и превоз на бензини)

Бензиностанции, петролни бази и терминали

Върху обектите се извършва контрол по прилагане изискванията на Наредба № 16 от 12.08.1999 г. за ограничаване емисиите на летливи органични съединения при съхранение, товарене или разтоварване и превоз на бензини. През 2023 г. се прилагат изискванията, за реда и начина за контрол на ефективността на системите, които са оборудвани за улавяне на бензинови пари (УБП), съответстващи Етап II.

В РИОСВ-Плевен са проверени и заверени технически досиета за всички работещи обекти.

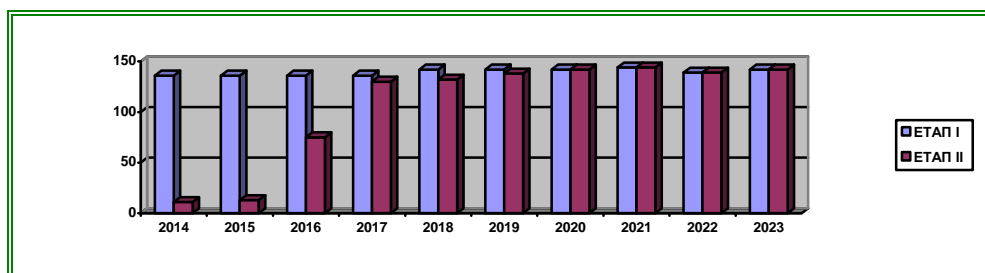
Към 31.12.2023 г. общият брой обекти, които се водят на отчет са 152 бр. От тях, които функционират и подлежащи на контрол по Наредба № 16 са 142 бензиностанции и 1 петролна база. Всички обекти отговарят на изискванията за намаляване на емисиите от ЛОС при съхранение, товарене или разтоварване на бензини. Към края на 2023 г. 10 бензиностанции са спрени от експлоатация.

През периода 01.01.2023-31.12.2023 г. са извършени общо 13 бр. планови проверки на обекти, източници на ЛОС от бензини (бензиностанции). При извършването

на проверките е акцентирано на текущ контрол относно нормалното функциониране и доброто техническо и експлоатационно състояние на съоръженията на бензиностанциите, с които се обезпечава изпълнението и поддържането на Етап I и Етап II. Проверените оператори са запознати с измененията и допълненията в Наредба № 16, отнасящи се до това, обектите да изпълнят изискванията на Етап II за УБП.

Добрата ефективност на системата за регенериране на парите осигурява ниски загуби от гориво при зареждане и има положителен ефект при намаляване замърсяването на приземния въздух.

Фиг. 22. Състояние на бензиностанциите контролирани от РИОСВ – Плевен към 31.12.2023 г. и съотношение между Етап I и Етап II

Техническите съоръжения на бензиностанциите гарантират общи годишни емисии на ЛОС, получени в резултат на товарене на бензини в инсталациите за съхранение, не повече от 0,01 тегловни процента от производителността на съответните бензиностанции. Улавянето, задържането и регенерирането (втечняването) на тези пари, в Етап II е най-сигурният начин за предотвратяване изпускането на въглеродните пари в атмосферата.

Ограничаване изменението на климата

Със своята активна и пасивна дейност населението на планетата все повече създава условия за намаляване на устойчивото равновесие на климата и температурата на земята - изгарят се изкопаеми горива, изсичат се дъждовни гори, отглежда се добитък и т.н. В резултат на това, в атмосферата се отделят огромни количества газове, благоприятстващи за дълготрайно въздействие на

парниковия ефект на повърхността на земята и промени в температурата, водещи до тяхното повишаване в средногодишен аспект.

Това налага да се прилагат различни мерки за ограничаване и намаляване на глобалното въздействие върху климата. Прилагането им в Република България е обосновано от изпълнение на задълженията на страната ни по Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата (ратифицирана със закон - ДВ, бр. 28 от 1995 г.) (ДВ, бр. 68 от 2005 г.) (РКОНИК) и Протокола от Киото към Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата (ратифицирана със закон - ДВ, бр. 72 от

2002 г.) (ДВ, бр. 68 от 2005 г.).

За прилагане на Закона за ограничаване изменение на климата през 2023 г. са извършени 3 проверки в 3 обекта с инсталации, попадащи в Приложение № 1 на Закона. Операторите са изготвили и представили пред Изпълнителна агенция по околната среда в срок верифициран годишен доклад за емисии на парникови газове. Не са констатирани нормативни отклонения. Извършена е една извънредна проверка по писмо на ИАОС.

През 2023 г. на територията, контролирана от РИОСВ-Плевен има 7 оператора, притежаващи действащи разрешително за емисии на парникови газове (РЕПГ). На един оператор не е завършена процедурата по издаване на РЕПГ. Към 31.12.2023 г. са отменени РЕПГ на четирима оператори.